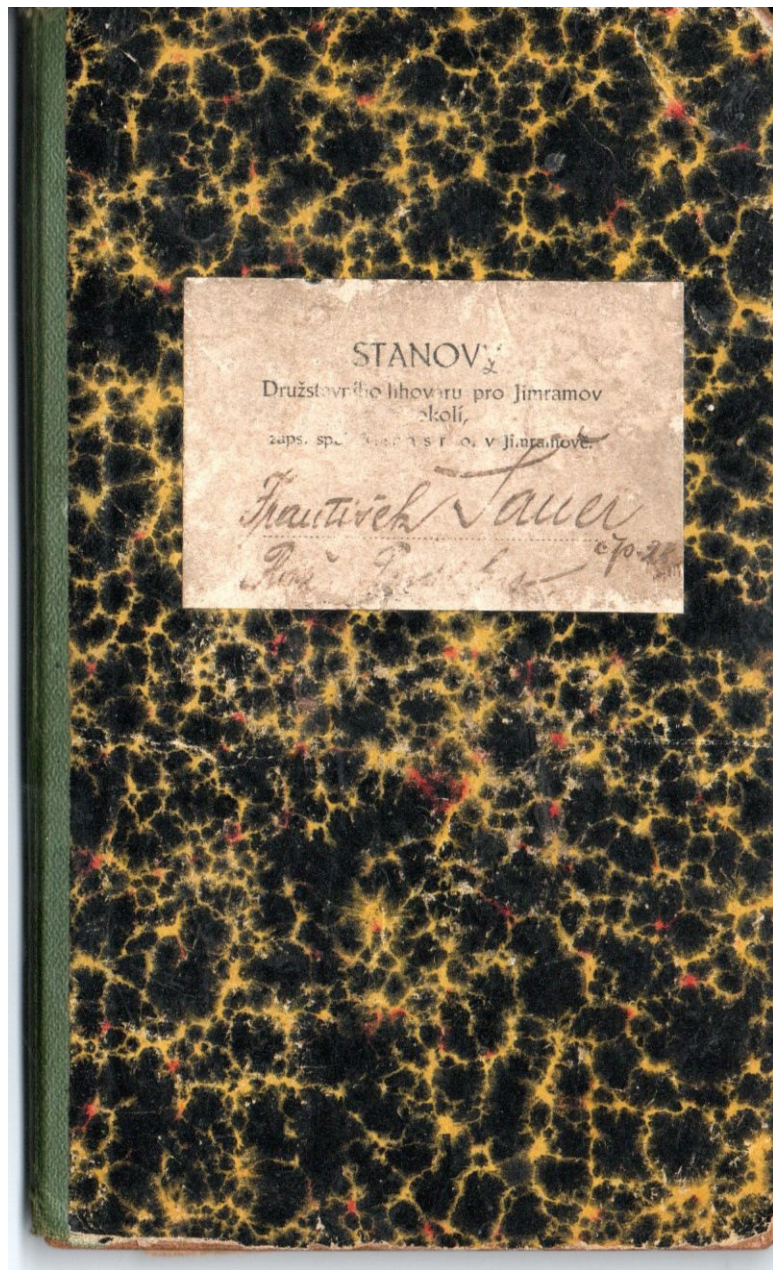
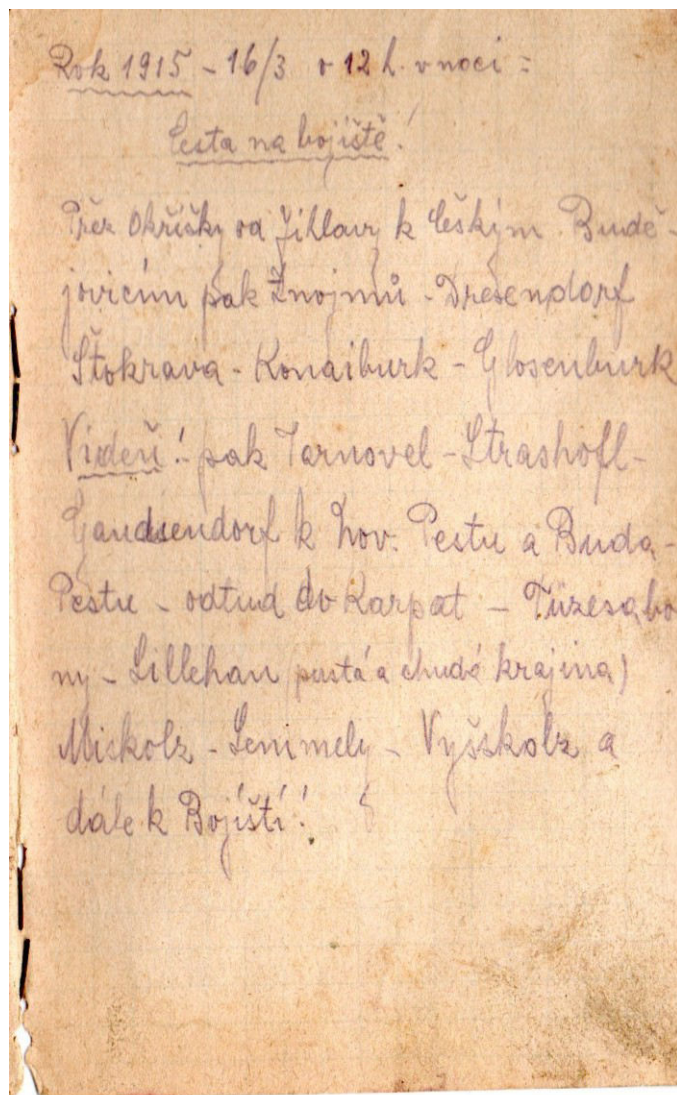

Deník (16.3.1915 – 9.6.1915)

František Šauer

(str. 1)

Rok 1915 – 16/3 v 12 hod v noci¹

Cesta na bojiště!

Přes Okříšky od Jihlavy k Českým Budějovicím, pak Znojmu – Drasendorf [Drasendorf²] – Štokrava [Stockerau] – Konaiburk [Korneuburg] – Glosenburk [???] – Vídeň! Pak Sarnovel [???] – Strashofl [Strasshof] – Gansendorf [Gänserndorf] k Nov. Pestu a Budapeštu [Budapešť] – odtud do Karpat – Füzesabony – Sillehan [???] (pustá a chudá krajina) – Miskolc [Miskolc] – Senimely [Sátorajújhely] – Vyškolc [???] a dále k bojišti³.

1 Pravděpodobně čas odjezdu transportu z Jihlavy; autor odjížděl na bojiště s VIII. pochodovým praporem 81. pěšího pluku (doplňovací obvod Jihlava)

2 Drasendorf neleží na trase, spíše by to mohl být Zellerndorf

3 po trati na Humenné – Medzilaborce

Dne 19. března jsme dojely večer na poslední stanici k bojišti. Ráno dne 20. března jsme vystoupily z vlaku a byli jsme přiděleni ku regimentu zbylým kumpačkám jež v té vesnici byli soustředěni. Já se dostal ku třetí a k témuž zuku. Na to jsme byli ubytováni ve vypálené vesnici a prostých barákách po půdách atd. (Humunna a Radvani)
Slyšeti strašnou střelbu po celý den a noc, asi o druhé hodině v noci 21/3 byl alarm a šli jsme do fajerlinie.
- Tuchov - Dukla -

(str. 2)

Dne 19. března jsme dojely večer na poslední stanici k bojišti⁴. Ráno dne 20. března jsme vystoupily z vlaku a byli jsme přiděleni ku regimentu [pluku] zbylým kumpačkám [Kompagnie = setnina], jež v té vesnici byli soustředěni. Já se dostal ku třetí [setnině] a téměř zuku [zug = četa]. Nato jsme byli ubytováni ve vypálené vesnici a rozbitých barákách po půdách atd. (Humunna Radvani [Radvaň⁵]) Slyšeti strašnou střelbu po celý den a noc, asi o druhé hodině v noci 21/3 byl alarm a šli jsme do fajrlinie [Feuerlinie = bitevní čára]. (Tuchov – Dukla)⁶

4 Radvaň nad Laborcom (mezi Humenným a Medzilaborci)

5 Dnes Radvaň nad Laborcom

6 Zřejmě dodatečně připsaná poznámka nesouvisející s textem

Smutná cesta jaké jsem dosud nepo-
poznal - nedaleko zákopů v několika roz-
bitých chatách jsme zůstali ještě co pře-
žít - čekající na povel!
Střelba strašná - šrapnely viděti jak
explodují i granáty - divný dojem to
působí a různé myšlenky se střídají
- zda není to tvá poslední cesta?
Zima krutá - oka zamhouřiti není
možno - na to zase dále ku předu -
forykovati do kopců lesem porostlých
a v noci - „Pší život vojáka v poli“
Dne 22. března se prožíval křest ohněm
prvý gefekt který trval den a dvě noci
Při něm byl Graifů z Kuklíků těžce zraněn⁷.

(str. 3)

Smutná cesta, jaká jsem dosud nepoznal.
Nedaleko zákopů v několika rozbitých chatách
jsme zůstali ještě co rezerva [záloha], čekající na
povel. Střelba strašná, šrapnely viděti jak
explodují i granáty, divný dojem to působí a různé
myšlenky se střídají – zda není to tvá poslední
cesta? Zima krutá, oka zamhouřiti není možno, na
to zase dále ku předu, forykovati [vorrücken =
postupovat] do kopců lesem porostlých a v noci.
„Pší život vojáka v poli.“

Dne 22. března se prožíval křest ohněm, první
gefekt [Gefecht = boj], který trval den a dvě noci.
Při něm byl Graifů z Kuklíků těžce zraněn⁷.

⁷ Franz Greif, pěšák II. praporu, nar. 1890, Kuklíky (os. č. L1915/213) je v plukovních seznamech ztrát uveden jako padlý 26.3.1915.

Kruté boje se odehrávaly počátkem dubna na Havirské a Kobylí - to nelze vypsati jaké hrůzy musí člověk přestati a vydržeti. To bylo asi tři neděle bez přestávky.

Na to na Velký Pátek jsme měli rukcuk ve velkém nepořádku a zmatku jsme utíkali a ze třech stran do nás bili. Kdo byl ještě živý, klopýtal dále hledě se spasiti útekem přes mrtvé těla neb raněných kamarádů.

Zkusilo se mnoho a pouze jediný dík Bohu že mi bylo dopřáno zdráv z toho vyváznouti.

(str. 4)

Kruté boje se odehrávaly začátkem dubna na Havirské [Javirska] a Kobylí [Kobyla]. To nelze vypsati, jaké hrůzy musí člověk přestati a vydržeti. To bylo asi tři neděle bez přestávky.

Na to na Velký pátek⁸ jsme měli rukcuk [Rückzug = ústup], ve velkém nepořádku a zmatku jsme utíkali a ze třech stran do nás bili. Kdo byl ještě živý, klopýtal dál, hledě se spasiti útekem přes mrtvé těla neb raněných kamarádů. Zkusilo se mnoho a pouze jediný dík Bohu že mi bylo dopřáno zdráv z toho vyváznouti.

V pondělí Velikonoční jsme zase doby-
valy oněch zabraných posic zpět – což
se za dost velkých ztrát přec podařilo.
Byly jsme tam ještě asi dva dny v
dobytych zpět zákopech a na to jsme
byli fršibovaný na jinou stranu, asi
čtyři dny jsme maširovaly a pak jsme
nějaký den byli ubytováni v jedné
vesnici, co rezerva a bychom si poněkud
odpočinuly. Asi za týden jsme
šli do zákopů znovu ale tam to bylo
již mírnější – udělaly jsme si dů-
kladné dekunky v noci se topilo
pak již začínalo jaro, nebyla taková

(str. 5)

V pondělí Velikonoční⁹ jsme zase dobývaly oněch zabraných posic zpět – což se za dost velkých ztrát přec podařilo. Byly jsme tam ještě asi dva dny v dobytých zpět zákopech a na to jsme byli fršibovaný [verschoben = přesunout] na jinou stranu. Asi čtyři dny jsme maširovali a pak jsme nějaký den byli ubytováni v jedné vesnici¹⁰ co rezerva [záloha], abychom si poněkud odpočinuly. Asi za týden jsme šli do zákopů¹¹ znovu, ale tam to bylo již mírnější. Udělaly jsme si důkladné dekunky [Deckung = úkryt], v noci se topilo, pak již začínalo jaro, nebyla taková

9 5.4.1915

10 V údolí Ondavy, v místech, která jsou dnes zatopena vodní nádrží Domaša

11 U vesnice Vyšná Olšava

*Pohlednice z 10.4.1915,
na které je vyobrazeno
náměstí města Prešov:*

*Drazí! Srdečný pozdrav a
vzpomínku z Uher zasílá
Frant. Pozdrav na Matějkovi.
Dnes odjždím dále. Dnes
vítání bylo velké¹².*

vá pima pak se tak nestřílelo, tož
zde to ještě ušlo, avšak netrvalo
to zde dlouho asi za čtrnácte dní
byl nucen Moskal ustoupiti a my
jej pronásledovali dále až na hra-
nice Galicie. Tři a půl dne jsme
za ním² ustavičně v hladu a bez
pasti postupovali - jiného viděti
nebylo pouze plýtky doutnajících
vypálených vesnic a mostů. Na
to jsme byli zase odvoláni zpět
a měli jeti drahou na jiná místa.
- zase jsme šli čtyři a půl dne -
velice namáhavé marše - horko

(str. 6) zima, pak se tak nestřílelo, tož
zde to ještě ušlo. Avšak netrvalo to zde
dlouho, asi za čtrnácte dnů byl nucen
Moskal ustoupiti¹³ a my jej pronásledovaly
dále až na hranice Galicie [Haliče]. Tři a
půl dne jsme za ním ustavičně v hladu a bez
rastu [Rast = odpočinek] postupovaly.
Jiného vidět nebylo, pouze zbytky
doutnajících vypálených vesnic a mostů.
Na to jsme byli zase odvoláni zpět a měli
jeti drahou v jiná místa. Zase jsme šli čtyři
a půl dne, velice namáhavé marše [Marsch
= pochod] – horko

a ta váha na sobě - tak zmoženi, že
již nemožno dále - jako stroj je člověk
jde, se musí nebi je ovládan - ty -
nohy - a již rozbolavěné - co zkouší
Jó, to nikdo neuvěří, kdo to neprožije
Přišli jsme až do Epericsů čili český
Prešov (velice pěkné a velké město)
(v Uhrách)
Tam jsme byli asi dva dny v barákách
nakvartýrování. Do města jsme též
mohly jít, vše bylo ke koupi!
Pak jsme byli aivagonýrovány a jeli
přez Uhry dále. Velice pěkná polo-
ha, roviny, pěkné vesnice i města a
samé vnohrady.

(str. 7) a ta váha na sobě – tak zmoženi, že již nemožno dále, jako stroj je člověk, jde, že musí, protože je ovládan. Ty nohy, a již rozbolavěné, co zkouší. Jó, to nikdo neuvěří, kdo to neprožije.

Přišli jsme až do Epericsů [Eperjes] čili český Prešov (velice pěkné a velké město v Uhrách). Tam jsme byli asi dva dny v barákách [pravděpodobně má na mysli Baracke = kasárna, nikoliv městské domy] nakvartýrování [quartieren = ubytovat]. Do města jsme též mohly jít, vše bylo ke koupi! Pak jsme byli aivagonýrování [einvagonieren = naložení do vagonů] a jeli přez Uhry dále. Velice pěkná poloha, roviny, pěkné vesnice i města a samé vnohrady.

Rájský pohled na tu krásu - vše kvete - lid upravuje vinnice atd:
Pěkný kraj - ale smutná cesta)
Těž jedeme přes řeku Tiszu - Nyiregyhaza (město) pak Lavocné tam jsme projely štvero ohromných tunelů a velkých mostů! - 15. května jsme přes Augustov (pěkné město, ale velmi zpustošené, volání fabriky)
16. května jsme byli v Bolechově (město v Haliči) za ním jsme v lese lágrovaly, pak zase ve vsi zvané Vozis (asi čtyři míle je město Stryje.)
Dne 22. května jdeme zase do Fajerlinie (kolik se z nás z ní vrátí?)

(str. 8) Rájský pohled na tu krásu, vše kvete, lid upravuje vinnice atd: Pěkný kraj, ale smutná cesta. Těž jedeme přes řeku Tiszu – Nyiregyhaza [Nyíregyháza] (město), pak Lavocné [Lawoczne¹⁴], tam jsme projely štvero ohromných tunelů a velkých mostů! 15. května jsme přes Augustov [???] (pěkné město, ale velmi zpustošené, zvláště fabriky). 16. května jsme byli v Bolechově [Bolechów¹⁵] (město v Haliči), za ním jsme v lese lágrovaly [lagern = tábořit], pak zase ve vsi zvané Vozis [snad Falisz¹⁶] (asi čtyři míle je město Stryje [Stryj¹⁷]). Dne 22. května jdeme zase do Fajerline [Feuerlinie = bitevní čára] (kolik se z nás z ní vrátí?)

14 dnes Лавочне

15 dnes Болехів

16 dnes Фалиш

17 dnes Стрий

vydrželi jsme tam až do 30. května.
téhož dne ráno asi o 2. hodině byl
alarm a měl býtí forykunk do pře-
du; avšak situace se změnila a
měli jsme rykcuk, ovšem jen asi
hodinu zpět. Ještě tého dne jsme
forykovaly do předu, ale bylo to
marné musely jsme couvnouti
na dřívější místo, kdež jsme si
staly v zákopech do příštího dne.
Jak bude dále je věc osudu?
měla tehdy 4 a 11. komp: velké škody
na mužstvu i oficírech
Téhož dne hořel Bolechov - ohromný
požár!

(str. 9) vydrželi jsme tam až do 30. května. Téhož dne zrána asi o 2. hodině byl alarm a měl býtí forykunk [Vorrückung = postup] dopředu; avšak situace se změnila a měli jsme rykcuk [Rückzug = ústup], ovšem jen asi hodinu zpět. Ještě téhož dne jsme forykovaly do předu, ale bylo to marné, musely jsme couvnouti na dřívější místo, kdež jsme zůstaly v zákopech do příštího dne. Jak bude dále je věc osudu? Měla tehdy 4. a 11. Komp. [Kompagnie = setnina] na mužstvu i oficírech [Offizier = důstojník]. Téhož dne hořel Bolechov [Bolechów¹⁸] – ohromný požár!

Za několik dní nepřítel musel
poufnouti a my měli formarš
znovu a dál a dále!

Dne 6 června 1915. byl obsazen
Vojnilov (město) tam jsme přeno-
covaly. Regiment z tam zajaal
velkou spoustu Rusů i materiálu,
ovšem za velkých obětí.

Druhého dne jsme šli zase ku předu,
tam jsme byli převáženi na lodi
přez řeku a dále do vesnice Sokolov.

9. června v Komárově - Moskaly
jsou před námi asi čtyřicet kroků
na výšině ve výhodném postavení.

(str. 10) Za několik dní nepřítel musel couvnouti a my měli formarš [Vormarsch = pochod kupředu] znovu a dál a dále!

Dne 6. června byl obsazen Vojnilov [Wojnilów¹⁹] (město), tam jsme přenocovaly. Regiment [pluk] 88²⁰ tam zajal velkou spoustu Rusů i materiálu, ovšem za velkých obětí. Druhého dne jsme šli zase ku předu, tam jsme byli převáženi na lodi přez řeku a dále do vesnice Sokolov [Sokół²¹]. 9. června v Komárově [Komarów²²]. Moskaly jsou před námi asi čtyřicet kroků na výšině ve výhodném postavení.

19 dnes Войнилів

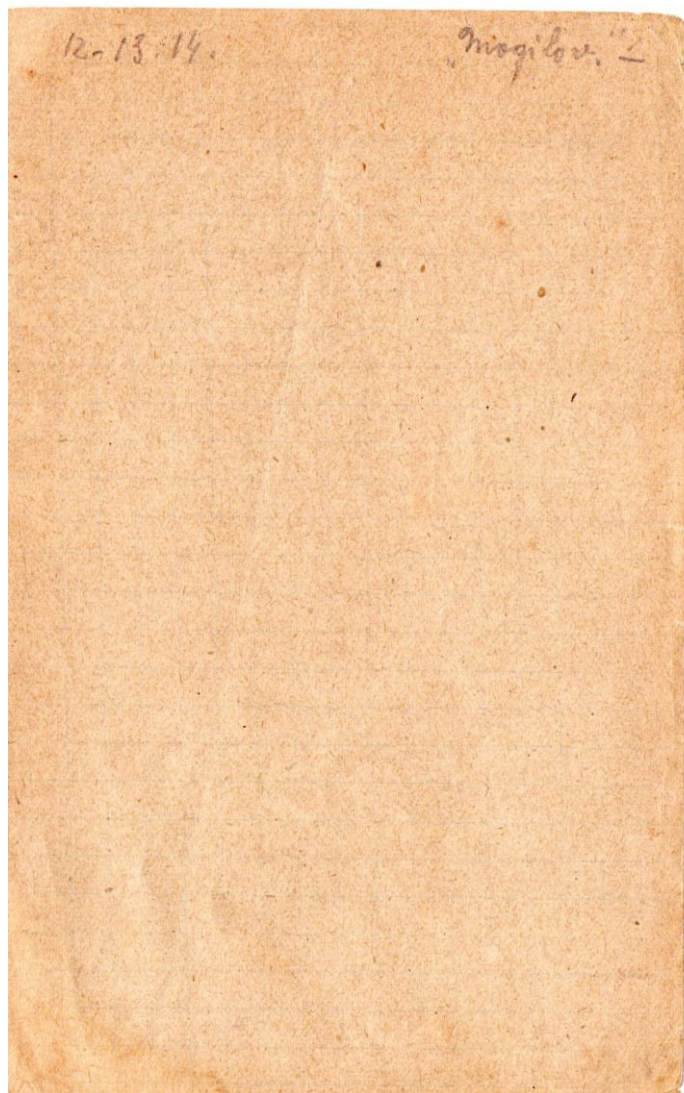
20 88. pěší pluk (který společně s 81. pěším plukem tvořil jednu brigádu) – doplňovací obvod Beroun

21 dnes Сокіл

22 dnes Комарів

Dne 22. května mi došla zpráva, že se mi narodil syn (bylo to právě v rezervních dekunkách [Deckung = úkryt] ten večer před odejitím do fajerlinie [Feuerlinie – bitevní čára]. Narodil se 13. května 1915.)

(str. 11) Dne 22. května mi došla zpráva že se mi narodil syn. (Bylo to právě v rezervních [záložních] dekunkách [Deckung = úkryt] ten večer před odejitím do fajerlinie [Feuerlinie – bitevní čára]. Narodil se 13. května 1915.)

(str. 12)

12, 13, 14 – Mogilov²³

---

²³ Zdá se, že jsou zde ponechány tři strany na popis pobytu u „Mogilov“; bohužel žádná taková obec v oblasti není a různých „Mogil“ a podobných místních názvů je zase naopak v okolí několik – bez dalších informací nelze říct, co zde mělo být popsáno.

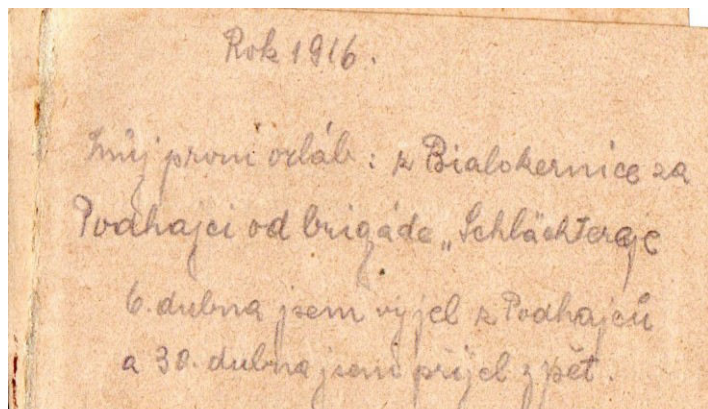
Tím končí zápisky v deníku, následují heslovité poznámky týkající se hlavně dovolených, odeslaných/přijatých balíčků, finančních výdajů atd. z let 1916-1918. Vzniká tak časová mezera mezi 9.6.1915 a jarem 1916, o které není v zápisníku žádná zmínka. Jisté však je, že někdy během této doby byl František Šauer převelen od 81. pěšího pluku k brigádním jatkám a zbytek války strávil na nebojových pozicích.

Hypotéza: IR 81 a IR 88 byly na konci roku 1914 vytrženy ze svých mateřských divizí a dále bojovaly jako tzv. Kombinovaná brigáda. To byla improvizovaná jednotka, která neměla brigádní vybavení (trén, dělostřelctvo, atd...) a byla závislá na tom, co jí „půjčily“ standardní jednotky (zpravidla divize), vedle kterých bojovala. Brigáda měla být dvakrát rozpuštěna (v lednu 1915 a v březnu 1915), namísto toho však byla vždy urychleně zasazena zpět do bojů (ve druhém případě se tak stalo přesně v okamžiku, kdy na bojiště přijel František Šauer) a nakonec byla v květnu 1915 zařazena do Německé Jižní armády jako samostatná brigáda. Na podzim 1915 byla pak definitivně systemizována jako 132. pěší brigáda, čímž se z původně improvizované jednotky stala jednotka trvalá. V rámci tohoto procesu nepochybně došlo k vybavení brigády příslušnými prostředky, včetně polních jatek. Je tedy pravděpodobné, že František Šauer se k nim dostal v

okamžiku, kdy byla sestavena; z dostupných dokumentů však nevyplývá, kdy k tomu došlo – pravděpodobně někdy mezi červnem a říjnem 1915. Je možné, že František Šauer přestal deník psát právě z důvodu svého přeřazení k jatcům, což by znamenalo, že u nich začal sloužit už v červnu 1915. (Pozn.: Jeho pluk prodělal na konci června těžké boje při překračování Dněstru a na začátku září byl prakticky celý zajat při ruském protiútoky; je téměř jisté, že na začátku září u něj tedy už nesloužil, neboť to by se mu jen těžko podařilo zajetí uniknout, a je dost možné, že u něj nesloužil už ani na konci června, protože to by těžké boje na Dněstru v zápiscích pravděpodobně zmínil.)

Další zápisky Františka Šauera (1916-1918)

Rok 1916

(str. přehled dovolených)

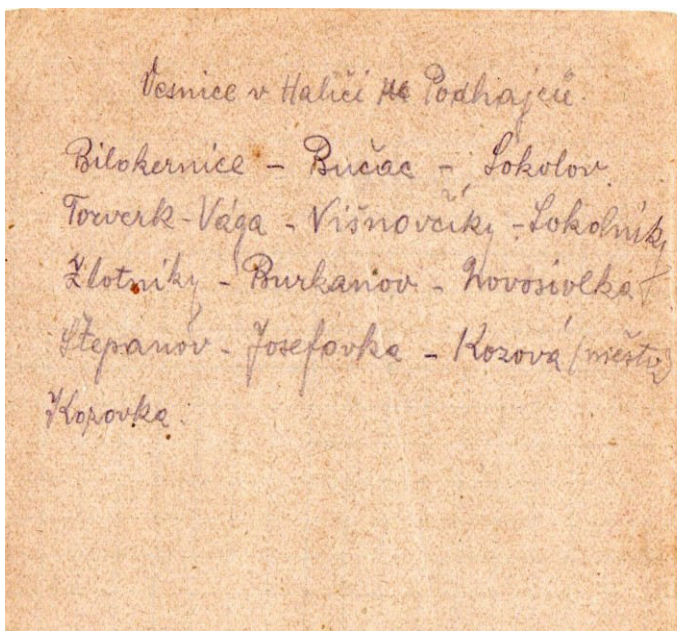
Můj první orláb [Urlaub = dovolená]: z Bialokernice [Bialokiernica²⁴] za Podhajci²⁵ od brigády Schlächteraje [Brigade Schlächterei = brigádní jatka]²⁶. 6. dubna jsem vyjel z Podhajců a 30. dubna jsem přijel zpět.

---

24 dnes Білокриниця

25 dnes Підгайці

26 132. pěší brigáda

(str. 16) Vesnice v Haliči u Podhajců²⁷:
Bilokernice [Bialokiernica²⁸], Bučac [Buczacz²⁹],
Sokolov [Sokolów³⁰], Fowerk Vága [Folwark
Waga³¹] Višnovčik [Wiśniowczik³²], Sokolník
[Sokolniki³³], Zlotníky [Zlotniki³⁴], Burkanov
[Burkanów³⁵], Novosiolka [Nowosiołka³⁶],
Štepanov [Szczepanów³⁷], Josefovka
[Jozefówka³⁸], Kozová (město) [Kozowa³⁹],
Kozovka [Kozówka⁴⁰].

27 Zápis je nedatován, v této oblasti se brigádní zázemí nacházelo od září 1915 do srpna 1916, v období, kdy se fronta Německé Jižní armády nehýbala. Jmenované vesnice a městečka zřejmě pokrývají „revír“, ve kterém se František Šauer a jeho kolegové v této době pohybovali.

28 dnes Білокриниця

29 dnes Бучач

30 dnes Соколів

31 dnes Вага

32 dnes Вишнівчик

33 dnes Сокільники

34 dnes Золотники

35 dnes Бурканів

36 dnes Новосілка

37 dnes Щепанів

38 dnes Йосипівка

39 dnes Козова

40 dnes Козівка

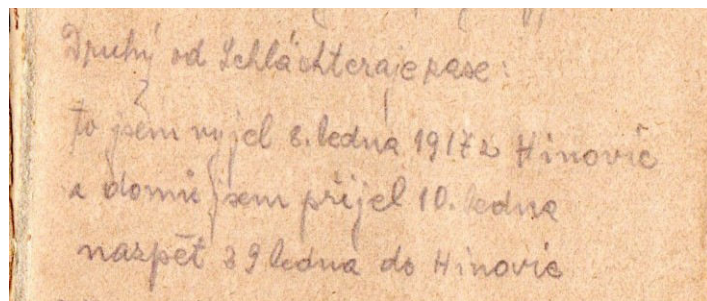

(str. 17)

Pohlednice z 2.11.1916, na níž jsou vyobrazena kasárna v Berežanech⁴¹:
Drazí! Dnes jsem od vás obdržel balíčky, chutnalo mi výborně, zvláště ty kolečka byly nadmíru dobré. To až půjdou velké balíky, musíte mi ještě takové udělati a zaslati. Ani bych nevěřil, že jste to sami robily? Zdráv jsem a nyní již ty deště poněkud zas přestaly. Mnoho díky a vřele vás všechny líbá Fr. Šauer, k. u. k. 54. Inf. Trup. Divis. Schlächtere⁴², Feldpost 213.

41 V druhé polovině srpna 1916 brigáda v rámci bojů Brusilovovy ofenzivy opustila své pozice, které do té doby hájila, a ustoupila postupně k Berežanům (dnes Бережани)

42 V této době se tedy Frantšek Šauer už přesunul k divizním jatkům 54. pěší divize. Je ale možné, že se „jeho“ jatka 132. pěší brigády pouze transformovala či připojila k divizním, protože dosud samostatná 132. pěší brigáda byla (na jaře či v létě 1916) podřízena právě 54. pěší divizi.

Rok 1917

(str. přehled dovolených)

Druhý [orláb] [Urlaub = dovolená] od Schlächteraje [Schlächterei = jatka] zase: To jsem vyjel 8. ledna 1917 z Hinovic [Hinowice⁴³] a domů jsem přijel 10. ledna, nazpět 29. ledna do Hinovic.⁴⁴

---

43 dnes Гиновичі

44 Divizní jatka se musela usadit v Hinowicích severně od Berežan buď hned v září, po příchodu do oblasti, a nebo v říjnu, po stabilizaci situace na frontě.

Rok 1917.

Dne 1. března t.r. jsem byl ablesován od
Schlächteraje 54. k Proviamentu do Břežan
Chodily jsme tam na práci na nádraží k
vykládání frflegunku a všeho jiného. To
byla noční práce k které se zdržela třeba
do 3-4 h. do rána.

18. března jsme byli fršibováni do Buzsce
asi 8-10 kilometru zpět od Břežan.
tam jsem byl u koní asi 14 dnů.)
na to jsem se dostal od nich pryč a vzal
si mne oberlt. Pokorný za sluhu dne
2. dubna 1917.

Poručín - Buzsce - Hinovice - Drištov -
Stryhańce - Koňuchy Malý a Velký Urman

(str. 18) Dne 1. března t.r. jsem byl ablesován [Ablösen = převelet] od Schlächteraje [Schlächterei = jatka] 54⁴⁵ k Proviamentu [Proviament = zásobovací úřad] do Břežan [Berežany⁴⁶]. Chodily jsme tam na práci na nádraží k vykládání frflegunku [Verpflegung = potraviny] a všeho jiného. To byla noční práce, která se zdržela do 3-4 h. do rána. 18. března jsme byli fršibováni [verschieben = přesunout] do Buzsce [Buszcze⁴⁷], asi 8-10 kilometrů zpět od Břežan [Berežany⁴⁸].⁴⁹ Tam jsem byl u koní asi 14 dnů. Na to jsem se dostal od nich pryč a vzal si mne Oberlt. [Oberleutnant = nadporučík] Pokorný za sluhu dne 2. dubna 1917.

(Připsáno dole⁵⁰:) Poručín [Poruczyn⁵¹], Buzsce [Buszcze⁵²], Hinovice [Hinowice⁵³], Drištov [Dryszczów⁵⁴], Stryhańce [Stryhańce⁵⁵], Koňuchy [Koniuchy⁵⁶], Malý a Velký Urman [Urmań⁵⁷]

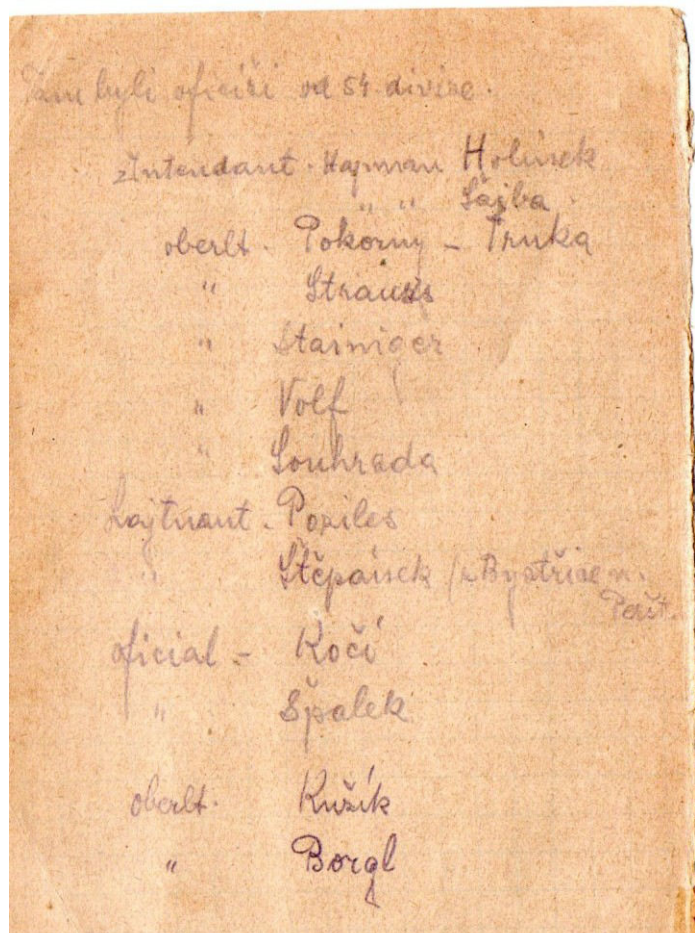
45 54. pěší divize

46 dnes Бережани

47 dnes Біще

48 dnes Бережани

49 Ačkoliv formulace působí dojmem, že se jednalo o posun dozadu od fronty (na západ), nebylo tomu tak. Celá 54. divize byla jen posunuta na jiný úsek fronty, asi o 10 km na sever, a tomu odpovídal i přesun jejího týlu v tomtéž směru.

(str. 19)

Tam byli oficiři od 54. divize⁵⁸:

Intendant Herman Holinek, Herman Šajba

Oberlt. [Oberleutnant = nadporučík]: Pokorný,

Trnka, Strauss, Stainiger, Volf, Souhrada

Lajtnant [Leutnant = poručík]: Poziles, Štěpánek

(z Bystřice nad Pernšt.)

oficial: Kočí, Špalek

Oberlt.⁵⁹: Kužík, Borgl

50 Zápís je nedatován, v této oblasti se divizní zázemí nacházelo od září 1916 do léta 1917, v období, kdy se fronta Německé Jižní armády opět nehýbala. Jmenované vesnice a městečka zřejmě pokrývají „revír“, ve kterém se František Šauer a jeho kolegové v této době pohybovali.

51 dnes Поручин

52 dnes Бище

53 dnes Гиновичі

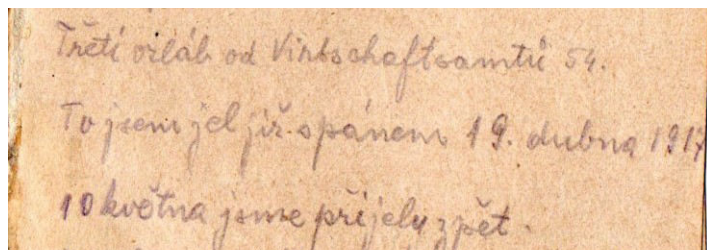
54 dnes Надрічне

55 dnes Стриганці

56 dnes Конюхи

57 dnes Урмань

58 Zápís je nedatován, ale dá se předpokládat, že jména důstojníků si František Šauer zaznamenal poté, co se stal důstojnickým sluhou jednoho z nich.

Třetí orláb od Wirtschaftsamtü 54.
To jsem jel již s pánem 19. dubna 1917
10 května jsme přijely zpět.

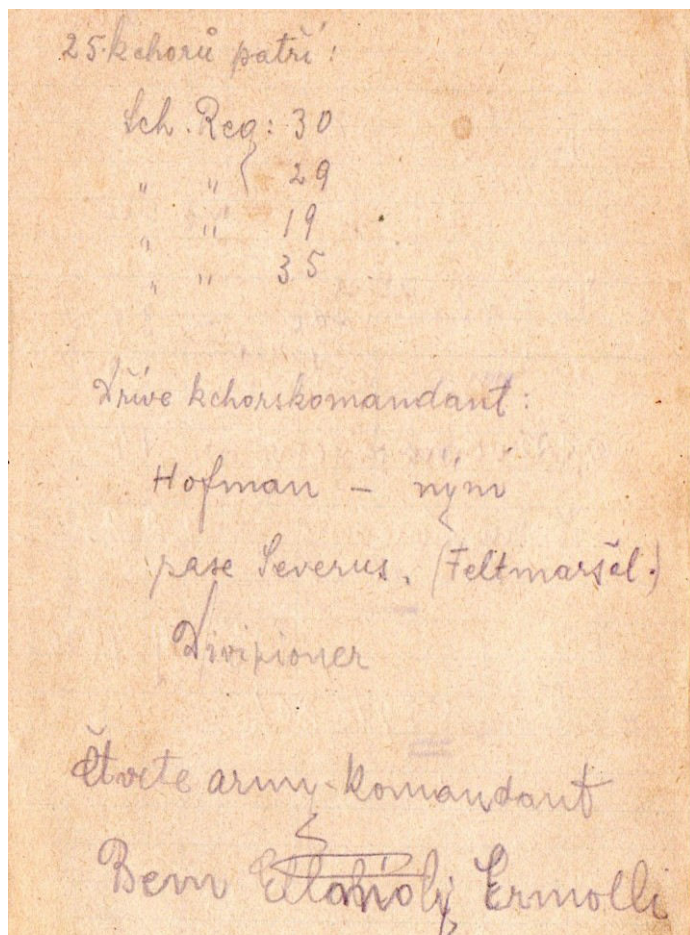
(str. přehled dovolených)

Třetí orláb [Urlaub = dovolená] od
Wirtschaftsamtü [Wirtschaftsamt =
hospodářský úřad] 54⁶⁰: to jsem jel již s
pánem 19. dubna 1917, 10. května jsme
přijely zpět.

---

59 Tito dva nadporučíci jsou pravděpodobně dopsaní dodatečně, proto jsou na konci seznamu a ne u předchozích.

60 54. pěší divize

(str. 20) 25. Kchoru [Korps = armádní sbor]⁶¹ patří⁶²: Sch. Reg. [Schützenregiment = střelecký pluk] 30⁶³, Sch. Reg. 29⁶⁴, Sch. Reg. 19⁶⁵, Sch. Reg. 35⁶⁶

Dříve kchorskomanďant [Korpskommandant = velitel sboru]: Hofman⁶⁷, nyní zase Severus⁶⁸ (Feltmaršál [Feldmarschallleutnant = polní podmaršálek]) Divisioner [Divisionär = velitel divize]

Čtvrtě(?) Arme-komanďant [Armeekommandant = velitel armády] Bem Ermolli [Böhm-Ermolli]⁶⁹

61 Vyjmenované jednotky tvořily 54. pěší divizi po odjezdu části původních jednotek na italskou frontu, tedy od září 1917. 54. pěší divize byla podřízena XXV. armádnímu sboru, ovšem společně s dalšími divizemi; zdá se tedy, že František Šauer zde zaměnil 54. pěší divizi, jejíž složení ve skutečnosti popisuje, za vyšší jednotku (XXV. armádní sbor), které podléhaly mimo vyjmenovaných pluků i další (zde nejmenované) jednotky.

62 Zápis je nedatován, nejpravděpodobněji vznikl po změně složení divize v září 1917. Na jiném místě zápisníku se vyskytuje podobný zápis, který je však ještě více zmatený: „Kchorskomanďant Feltmaršál Severus (12. kchor), na ruské frontě armekomanďant Beöh Ermoli II. armády, na Francouzské Hindenburg, na Italské Hetzendorf, na Rumunské Josef“

63 30. střelecký pluk – doplňovací obvod Vysoké Mýto

64 29. střelecký pluk – doplňovací obvod České Budějovice

65 19. střelecký pluk – doplňovací obvod Lvov

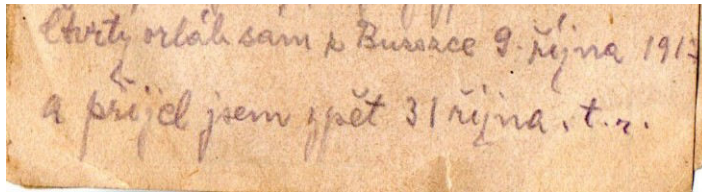
66 35. střelecký pluk – doplňovací obvod Złoczów (dnes Золочів)

67 Generál Peter Baron von Hofmann (1865-1923); XXV. armádnímu sboru (který se do začátku roku 1917 nazýval jeho jménem „Korps Hofmann“) velel po celou dobu války

68 Viktor Severus, Edler von Laubenfeld und Ciminago (1859-1919); 54. pěší divizi velel od října 1916 do konce války

69 Eduard von Böhm-Ermolli (1856-1941); od října 1916 do jara 1918 velitel skupiny armád, jejíž součástí byla i Německá Jižní armáda

Čtvrtý orláb sám z Buzazce 9. října 1917
a přijel jsem zpět 31. října t.r.

(str. přehled dovolených)

Čtvrtý orláb [Urlaub = dovolená] sám z Buzazce
[Buczacz⁷⁰] 9. října 1917 a přijel jsem zpět 31.
října t.r.

Rok 1918 (str. 21)

Pohlednice z 9.1.1918, na které je vyobrazena radnice města Lvov: Drazí! Mnoho pozdravů, vzpomínek. Co nyní děláte? Stále práce, že? Zde to nemám tak pohodlné jak v Bučači⁷¹, pán je ubytován v zámku a já chodím na nocleh do vesnice dosti vzdálené. Spíme tam jeden šikovatel a dva my. Jó tak to nebude hnedle jak to bylo ty minulé dva měsíce. Dnes si podal můj pán žádost by byl přeložen za vojenského úředníka. Co nového u nás? Zde není dosud zima a sněhu málo. Líbá vás všechny Fr.

71 František Šauer se tedy přesunul z Bučače,

1/2 Pátý orláb - 1918.
z Volkovic na Borčovem
vyjel jsem 4. února a přijel jsem do-
mů šťastně 10. domů. - 6 dní doma
a 17. jsem jel zase zpět.
22. jsem přišel teprve do Dulynovky
na ruských hranicích

(str. přehled dovolených)

Pátý orláb [Urlaub = dovolená] z Volkovic [Wołkowce⁷²] za Borčovem [Borszczów⁷³]: vyjel jsem 4. února a přijel jsem domů šťastně 10. domů, 6 dní doma a 17. jsem jel zase zpět, 22. jsem přišel teprve do Dulynovky [Dolynowka⁷⁴] na ruských hranicích⁷⁵

---

72 dnes Вовківці

73 dnes Борщів

74 dnes Долинівка

75 V té době bylo již na východní frontě uzavřeno příměří; hranice mezi Ruskem a Rakouskem-Uherskem vedla po řece Zbruč

1918.
Lubin
Domů jsem přišel na orláb šesti
dny dne 10. února a dne 17. února
jsem ráno o osmé hodině jel z
Nov. Města. O dvanácté hodině v
poledne jsem byl v Brně a jedné
jsem jel k Přerovu – tam jsme
přijeli o páté hodině odpolední.
V noci o 1. h. osmnáctého jsme jeli ke
Krakovu, ale o deváté hodině
jsme přijeli do Lebinje před
Krakov a tam jsme museli če-
kati zase do večera, skrze demo-
nstrace jež se dějí v Krakově a
i zde – samé průvody s prapory
a ceduli s nápisy.

(str. 22) Domů jsem přišel na orláb [Urlaub = dovolená] šesti dnů dne 10. února⁷⁶ a dne 17. února jsem ráno o osmé hodině jel z Nov. Města. O dvanácté hodině v poledne jsem byl v Brně, o jedné jsem jel k Přerovu – tam jsme přijeli o páté hodině odpolední. V noci o 1. h. osmnáctého jsme jeli ke Krakovu [Kraków], ale o deváté hodině jsme přijeli do Lebinje [???] před Krakov a tam jsme museli čekat zase do večera skrze demonstrace jež se dějí v Krakově a i zde – samé průvody s prapory a ceduli s nápisy.

76 Tato pasáž popisuje znovu stejnou dovolenou jako předchozí pasáž

3/2 1918.
La fleischkonzery - marmelá-
di - ovibach cukr a t d.
večer o šesté jsme jeli ku Krako-
vi tam jsme přijeli o osmé
a do deváté jsme jeli dále k
Řešovu, tam jsme přijeli o páté
hodině ráno 19/2. o osmé jsme
jeli k Lemberku,
v Přemyšlu o jedné odpoledne.
v Lemberku o páté hodině večer
z Lemberku k Tarnopolu o
11 h. 30 m. večer

(str. 23) Večer o šesté jsme jeli ku Krakovu, tam jsme přijeli o osmé a o deváté jsme jeli dále k Řešovu [Rzeszów]. Tam jsme přijeli o páté hodině ráno 19/2. O osmé jsme jeli k Lemberku [Lemberg⁷⁷]. V Přemyšlu [Przemyśl] o jedné odpoledne, v Lemberku o páté hodině večer. Z Lemberku k Tarnopolu⁷⁸ o 11 h. 30 m. večer.

---

77 днес Львів (Lvov)

78 днес Тернопіль

v Tarnopolu jsem byl o 1. hodině
odpoledne 20/2
(Pěkné město ale zničené mnoho vypáleno
pěkný kostel, starobylá stavba.)
večer o páté hodině jedeme dále
na Kopečince.) - a Vugnanku
tam jsme přijeli o 1. h v noci
21/2 dále vlak nejel - tož jsme
šli do Šmankovčičů pěšky
2 a 1/2 h. a ráno o 10 h jsme
jeli do Boršova.
z Boršova jsem šel pěšky do
Volkovců, ale tam již naši
nebyly a tož jsem tam zůstal

(str. 24) V Tarnopolu jsem byl o 1. hodině odpoledne 20/2. (Pěkné město, ale zničené, mnoho vypáleno; pěkný kostel, starobylá stavba.) Večer o páté hodině jedeme dále na Kopečince [Kopyczyńce⁷⁹] a Vugnanku [Wugnanka⁸⁰], tam jsme přijeli o 1. h v noci 21/2, dále vlak nejel. Tož jsme šli do Šmankovčičů [Szmańkowczyki⁸¹] pěšky 2 a 1/2 h. a ráno o 10. h. jsme jeli do Boršova [Borszczów⁸²]. Z Boršova jsem šel pěšky do Volkovců [Wołkowce⁸³], ale tam již naši nebyly a tož jsem tam zůstal

79 dnes Копичинці

80 dnes Вигнанка

81 dnes Шманьківчики

82 dnes Борщів

83 dnes Вовківці

do rána a 22. jsem jel s trémem
do Gernakovky a pak pěšky
16 kilometrů na Zálaště -
Novosilku a do Dolynovky
tam jsem svého pána
teprve po dlouhém hledání
a trmácení našel.
Do Lembergů a Tarnopolů vlaky:
6h. 43 ráno - rychlík,
8h. 23 dopol - osobní
8h. 23 večer -
12h. 53 v noci -

(str. 25) do rána a 22. jsem jel s trémem⁸⁴ do Gernakovky [Germakówka⁸⁵] a pak pěšky 16 kilometrů na Zálaště-Novosilku [Zalesie-Nowosiółka]⁸⁶ a do Dolynovky [Dolynowka⁸⁷]. Tam jsem svého pána teprve po dlouhém hledání a trmácení našel.

84 Zásobování

85 dnes Гермаківка

86 dnes Залісся

87 dnes Долинівка

1/2 Pátý orláb a Volkovice na Bozcověm
- 1918.
vyjel jsem 4. února a přijel jsem do
mü zastávky 10. domi. - 6 dní domi
a 17 jsem jel zase zpět.
23. jsem přišel Teprve do Mlynovky
na pilských hranicích
24-25 atd. do frbindunksstete
tam se dějí věci o nichž
by se nechalo mnoho
mluviti (kozací koně
všelijaké zboží v noci se
dováželo) Též majitele ve-
lkostatku se na kočárech
mnoho stěhovaly přes kra-

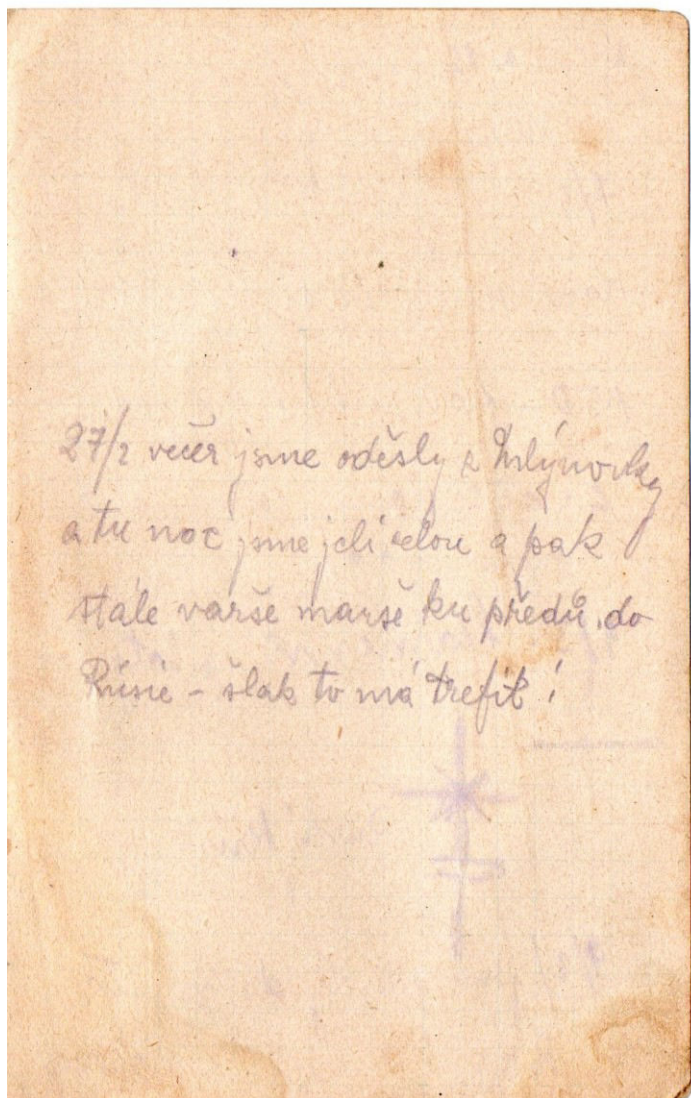
nice do Austrie

(str. 26)

24., 25. atd. [února] frbindunksstete
[Verbindungsstelle = styčný úřad]⁸⁸ - tam se
dějí věc o nichž by se nechalo mnoho
mluviti (kozací [kozáčtí?] koně, všelijaké
zboží v noci se dováželo). Též majitele
velkostatku se na kočárech mnoha
stěhovaly přes hranice do Austrie
[Rakouska-Uherska].

88 Pravděpodobně úřad zajišťující komunikaci mezi jednotkami a úřady obou zneprátelených stran v době příměří

(str. 27-1)

27.2. večer jsme odešly z Dulynovky [Dolynowka⁸⁹] a tu noc jsme jeli celou a pak stále marše marše [Marsch = pochod] ku předu do Rusie – šlak to má trefit!

28/2 a 12 hodině v poledne
ukrajinské hranice u
7/3. Besarabie
Koně velmi laciné a dobytek těž!
150-160 rublů za jednoho
a naše nám jeden za druhým padají
9/3. Plamenné fotky -
Ruský Krur
9/3/ jsme přijely do města
Bar. Tam jsme nocovaly.

(str. 27-2)

28/2 o 12. hodině v poledne jsme přešli ukrajinské hranice u Besarabie⁹⁰.

7.3. Koně velmi laciné a dobytek těž! 150-160 rublů za jednoho a naše nám jeden po druhém padají.

9.3. jsme přijely do města Bar (dnes Бар), tam jsme nocovaly.

90 Besarabie není město, ale oblast zhruba odpovídající dnešnímu Moldavsku

za týden maršů jsme
přišly na druhé koleje ad
Kamence Podolského
o 9 cm širší koleje Rusko
maširujeme na
severovýchod.
Uroczysko.
10/3 Serbinowcy tam jsme
nocovali ve dvoře
(ohromný cukrovar)
veliká stavba a zařízení
v cukrovaře (velké město a fabriky)

(str. 27-3)

Za týden marše [Marsch = pochod] jsme přišly na druhé koleje [vedoucí do] do Kamence Podolského [Kamieniec Podolski⁹¹], o 9 cm širší koleje. Maširujeme na severovýchod. Uroczysko⁹².

10.3. Serbinowcy [Serbinowcy⁹³] (velké město a fabriky) – tam jsme nocovali ve dvoře v cukrovaře (ohromný cukrovar, veliká stavba a zařízení)

91 dnes Кам'янець-Подільський

92 Možná se jedná o poznámku nesouvisející s popisovanou cestou, žádná taková obec v oblasti není

93 dnes Сербинівці

jez tam jde dráha a velké nádraží
Žmírovce Velké (město) i město
Žmírovce Malé) pěkné
cesty hrozně blátivé a nešutrované
špatné marše a kraj zde také
Bolševici v Oděse
ve Slobotce před Oděsou
byla velká bitva s Bolševiky
(Žmerinka) (správně)
12/3 máme rast po dvanácti
denním marši ve Žmírovce
Zde ty civily mají veselo, dosti hrají,
zpívají, pijí a jídla dosti (jako po válce, ale všeho)

(str. 27-4) 11.3. Žmírovce Velké⁹⁴ (město) [Bol. Žmerinka⁹⁵] – z více stran tam jde dráha a velké nádraží i město pěkné. Žmírovce Malé [Mł. Žmerinka⁹⁶] – cesty hrozně blátivé a nešutrované. Špatné marše a kraj zde také. Začínáme jaro, slunné dny, ale ten ??? měl být pryč. Bolševici v Oděse, ve Slobotce⁹⁷ před Oděsou byla velká bitva s bolševiky. 12.3. máme rast [Rast – odpočinek] po dvanácti denním marši [Marsch = pochod] ve Žmírovce Malé. Zde ty civily mají veselo, dosti hrají, zpívají, pijí a jídla dosti (jako po válce, ale všeho).

94 O kousek dál je poznámka „Zmerink – správně“ opravující název obce, kde František Šauer pobýval

95 dnes Жмеринка

96 dnes Мала Жмеринка

97 Pravděpodobně Слободзея v dnešním Moldavsku

15/3⁴ Zmerinka Malá 1918
Zde z rána se pije pouze čaj
a vůbec celý den – čaj a zase čaj
Usmažený chléb k němu a
slanina vejce a t.d.
Na parádu zde drží hodně
jak bytů tak sebe – vše cho-
dí též v galoších

(str. 27-5)

15.3. Zmerinka Malá: Zde z rána se pije pouze čaj a vůbec celý den – čaj a zase čaj. Usmažený chléb k němu a slanina, vejce atd. Na parádu zde drží hodně, jak bytů, tak sebe. Vše chodí též v galoších.

Pomestik = pan, statkář a podobně)
29/3 1918.
Jak přišla svoboda v Rusku, tož lid šel na
panstvo a co měli vůbec vše jim popelral a
zničil - vše vůbec vše koně, dobytek a d. a
pole, nářadí, vozy, nábytek atd.)
pouze co měli na sobě jim se zůstavilo ně-
kterým ani to ne. Co my jsme zde ve Zme-
rinse tož také veliký dvůr, ale ten pan
nemá ničeho (pouze prázdnu cimru a ně-
co málo na sebe a ostatní zničeno vše.

(str. 27-6)

29.3.1918: Jak přišla svoboda v Rusku, tož lid šel na panstvo a co měli vůbec vše jim rozebral a zničil – vše, vůbec vše (koně, dobytek, pole, nářadí, vozy, nábytek atd.), pouze co měli na sobě jim se zůstavilo, některým ani to ne. Co my jsme zde ve Zmerince, tož také veliký dvůr, ale ten prý nemá ničeho pouze prázdnu cimru a něco málo na sebe a ostatní zničeno vše).

3/4 jsme šli se Zmerinky Malé
do Velké a tam jsme byli
ajnvagonírovani na večer
a jeli jsme do Vápňarky
tam jsme přijeli 4/3 ráno
pak jsme jeli do Lipovky (Majerhof)
Ozerof - Ozeroff (dvůr)

(str. 27)

3.4. jsme šli ze Zmerinky Malé do Velké a tam jsme byli ajnvagonírování [einvagonieren = naložení do vagonů] na večer a jeli jsme do Vápňarky [Wapniarka⁹⁸], tam jsme přijeli 4.3. [4.4.] ráno, pak jsme jeli do Lipovky [Lipówka⁹⁹] (Majerhof [Meierhof = dvůr]) – Ozerof (dvůr).

---

98 dnes Вапнярка

99 dnes Липівка

1918
Dne 8. dubna jsme vyjely ráno o 5. h. z Lipovky na rajz na stanici Vapňarka a pak o deváté hodině jsme jeli do Jarošinek-Pinkovic k p. Lajt, Pozilesovi tam jsme přijeli asi o 11. hodině a byly jsme tam do páté odpolední pak jsme jeli fiakrem do Žmerinky (to stalo 75 rublů za fiakr.)
9/4 jsme byli ubytováni v hotelu tamtéž.
večer jsme o osmé jeli vlakem do Mogileva (velké krásné město) přijeli jsme tam o třetí hodině ranní 10/4.
Zase jsme jeli z nádraží fiakrem do města a ubytovali se v hotelu tam jsme byli do rána a pak jsme jeli zase na jiný byt. Dne 11. ještě tamtéž na místě.

(str. 27-7)

Dne 8. dubna jsme vyjely ráno o 5. h. z Lipovky [Lipówka¹⁰⁰] na rajz [Reis = cesta] na stanici Vapňarku [Wapniarka¹⁰¹] a pak o deváté hodně jsme jely do Jarošinek-Pinkovic [Jaroszynki-Pieńskówka¹⁰²] k p. Lajt. [Leutnant = poručík] Pozilesovi. Tam jsme přijely asi o 11. hodině a byly jsme tam do páté odpolední, pak jsme jeli fiakrem do Žmerinky (to stálo 75 rublů za fiakr).

9.4. jsme byli ubytováni v hotelu tamtéž (15 rublů), večer jsme o osmé jely vlakem do Mogileva [Mogilew¹⁰³] (velké krásné město), přijeli jsme tam o třetí hodině ranní 10/4. Zase jsme jeli z nádraží fiakrem (11 rublů) do města a ubytovali se v hotelu (25 rublů), tam jsme byli do rána a pak jsme jeli zase na jiný byt. Dne 11. ještě tamtéž na místě.

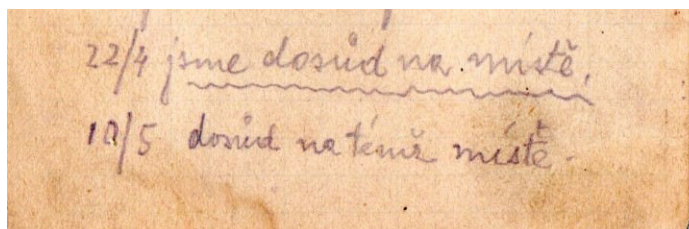
100 dnes Липівка

101 dnes Вапнярка

102 dnes Ярошенка, Пеньківка

103 dnes Могилів-Подільський

(str. 27)

22.4. jsme dosud na místě [myšleno v Lipovce]¹⁰⁴

10.5. dosud na téže místě

---

104 Tento zápisek se nachází na stejném listu jako zápis ze 3.4. a odkazuje tedy na Lipovku, nikoliv na vloženou epizodu s Mohylevem

nic do Austrie
šestý orláb dne 25 června z Lipovky
u Tomášpole
nazpět jsem přišel 9 srpna t.r.

(str. přehled dovolených)

Šestý orláb [Urlaub – dovolená] dne 25. června z Lipovky u Tomášpole [Tomaszpol¹⁰⁵], nazpět jsem přišel 9. srpna t.r.

25 červen 1918
 Na orláb jsme sedaly ve Vápněnce
 o 11 a 1/2 h. večer 25/6 na rychlík
 v Podvoločiskách jsme byli
 o 6 a 1/2 ranní 26/6
 v Tarnopolu o 9 a 1/2
 v Lemberku o 2 h. odpoledne
 v Přemyšlu o 6 a 1/2 odpoledne
 v Krakově o 10 a 1/2 ráno
 v Odrberku o 2 h.
 v Přerově o 4 a 1/2 ráno
 ve Vídni o osmé hodině ráno
 26/6

26/6 o 11 h. dopol. jsme jeli dále do Znojma

(str. 28)

25. červen 1918: Na orláb [Urlaub = dovolená] jsme sedaly ve Vápněnce o 11 a 1/2 h. večer 25/6 na rychlík, v Podvoločiskách [Podwoloczyska¹⁰⁶] jsme byli v 6 a 1/2 ranní 26/6, v Tarnopolu v 9 a 1/2, v Lemberku o 2 h. odpoledne, v Přemyšlu o 6 a 1/2 odpoledne, v Krakově o 10 a 1/2 večer, v Odrberku [Oderberg¹⁰⁷] o 2 h. 26/6¹⁰⁸, v Přerově o 4 a 1/2 ráno, ve Vídni o osmé hodině ráno 26/6, 26/6 o 11 h. dopol. jsme jeli dále do Znojma

106 dnes Підволочиськ

107 dnes Bohumín

108 V datech je zjevná chyba o den – buď má být odjezd 24.6., a nebo příjezd až 27.6.

Mimo tyto zápisky obsahuje deník ještě dalších asi 15 stran přehledů, hlavně seznamů zásilek, které František Šauer (především v roce 1918) posílal domů a obdržel z domu, seznam jeho výdajů, slovníček ruských/ukrajinských výrazů atd. Tyto přehledy byly při přepisu vynechány.